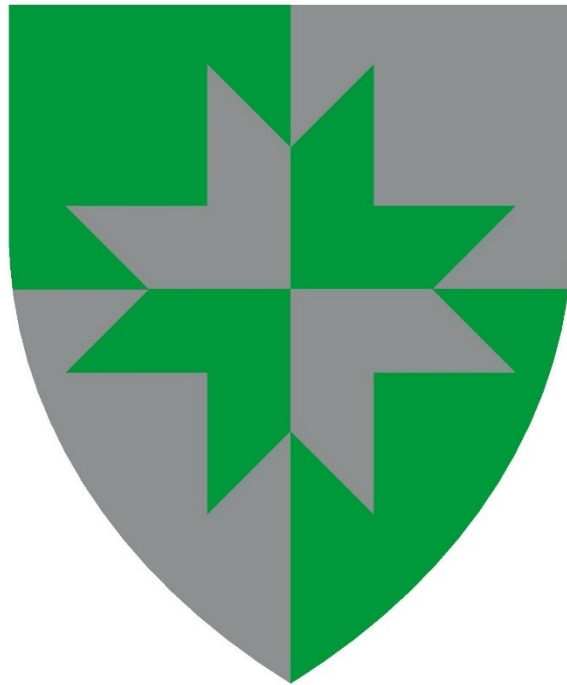


KINNITATUD
Rapla Vallavolikogu
26. märtsi 2020. a
määrusega nr 8



**RAPLA VALLA KALMISTUTE
ARENGUKAVA
AASTATEKS 2020-2025**

RAPLA 2020

SISUKORD

SISUKORD.....	2
SISSEJUHATUS	3
ÜLEVAADE PRAEGUSEST OLUKORRAST	3
ÕIGUSAKTIDEST TULENEVAD KOHUSTUSED JA PIIRANGUD	12
ÜLDEESMÄRGID AASTAKS 2025.....	13
LAHENDUSED EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEKS	13
TEGEVUSKAVA.....	16

Rapla valla kalmistute arengukava koostamise peamine vajadus tuleneb soovist seista hea kõigi valla kalmistute käekäigu eest (siiani arengukava koostatud vaid Rapla kalmistule). Läbi arengukava koostamise ja uuendamise protsessi tegeletakse kalmistutel toimuva mõtestamisega regulaarselt ning see annab ka suurema kindlustunde, et ajaloolise ja kultuurilise tähtsusega objektid on suurema tähelepanu all kohalikus omavalitsuses.

ÜLEVAADE PRAEGUSEST OLUKORRAST

Ajalooline kujunemine - Vanim kalmistu Juurus asus praeguse Juuru Mikhli kiriku ümbruses, pärinedes tõenäoliselt 12. sajandist. Külakalmistu juurde ehitati 1238. aastal kirik, mille põranda alla maeti mõisnikke ja selle ümbrusesse lihtrahvast 18. sajandi lõpuni, seejärel jäi kirikuaed vaid kohalike mõisnike ja koguduse vaimulike matmiskohaks.

3

Kalmistut on suurendatud mitmel korral. Kirikukroonika järgi annetas 1843. aastal kolonelproua Charlotte von Kursell Juurust kaks vakamaad (0, 74 ha) ja 1876. aastal osteti Juuru mõisa omanikult parun Traudenbergilt üks tündrimaa (0,52 – 0,54 ha) surnuaiale lisaks. Kalmistu suuruseks kujunes 2,4 ha. Üldreeglina ei maeta, küll aga on üksikuid erandeid tehtud kuni tänaseni. Samuti on vanal kalmistul tuhapuisteala.

1896. aastal eraldas Juuru Mihkli kogudus oma maast maa-ala uue kalmistu rajamiseks. 19. septembril 1899. aastal õnnistati uus kalmistu sisse. 1934. aastal laiendati kalmistut põhjasuunal ja kalmistu suuruseks kujunes 4,3 ha. Seati sisse kalmistuvahi ametikoht ja ehitati kalmistumaja. Plaanis oli ehitada ka kabel.

Nõukogude okupatsiooni aastatel saeti ateistliku kasvatustöö käigus maha uue kalmistu väravapostidel olnud metallristid. Kohaliku sepa käe all on valmimas uued metallristid, et kaunistada Juuru kihelkonna rahula väravaid, mille vahelt algab tee igavesse rahu.

Väärtused ja vaatamisväärsused - Juuru vana kalmistu on võetud 1987. aastal looduskaitse objektina arvele tema rikkaliku puude koosluse poolest ja 1997. aastal muinsuskaitse alla kui ajaloomälestis (kinnismälestis nr 8365).

Kultuuriloolised hauad vanal kalmistul:

- 1858. aastal Mahtra sõjas langenud talupojad – matmiskoht teadmata;
- Jaan Jürgenfeldt (1840-1919) Atlast, Jädivere seminarist ja koolmeister;
- Mihkel Kulpa (1849-1919) Inglitelt, Ingliste koolmeister;
- vabadussõjas langenud Otto Aver (1898-1919) ja Hans Linder (1895-1919) Kaiust;
- Priidik Suitso (1852-1931) Hõredalt, Juuru vallavanem;
- Ants Laars (1892-1952) Juurust, Tallinna Hommikuteatri näitleja, Juuru seltsimaja juhataja ja näitejuht; Eesti Punase Risti V klassi teenetemärgi kavaler.

Uue kalmistu uuema osa lääneküljel asub II maailmasõjas langenud eestlaste ühishaud, kus on 1941. aastal Mahtra soolahingus surma saanud omakaitselaste, Kaiu mässus langenute ja Soomepoiste kalmud. Ühishaud tuleks võtta riikliku kaitse alla.

Ühishauast üle tee idaküljel asub punaväes langenute ühishaud, mida tähistab põllukivi kirjaga: "Igavene au Suures Isamaasõjas langenuile 1941 – 1945" (paigaldatud 1970. aastal, autoriks ja valmistajaks O. Kuulpalu). Ühishaud on võetud ajaloomälestisena riikliku kaitse alla.

Samuti omavad ajaloo- ja kultuuriväärtust tuntud inimeste hauaplatsid koos piiretega kui ka vähesed säilinud omaaegsed plekkpärjad. Vajalik on tuntumate inimeste hauaplatside korrastamine. Kalmistu vaatamisväärsuste paremaks eksponeerimiseks on vajalik inventeerida kalmistu ja püstitada peavärava juurde kalmistu skeem.

Kultuuriloolised hauad uuel kalmistul:

- Eduard Aus (1887-1977) Juurust, Juuru kooli pikaaegne direktor ja Eesti NSV Ülemnõukogu III ja IV koosseisu saadik 1951-1959;
- Oskar Rudolf Jüriväli (1884-1955) Atlast, I Riigikogu saadik 1921-1923;
- Valter Kadarik (1898-1975) Juurust, loomaarst ja poliitik, Rahvuskogu 1937 ja I Riigivolikogu saadik 1938-1940; Valgetähe V klassi teenetemärgi kavaler;
- Ants Kruusimägi (1909-1987) Juurust, pedagoog, näitejuht, kodu-uuri ja Mahtra Talurahvamuuseumi rajaja;
- Tõnu Lang (1830-1915) Kaiust, Mahtra sõdalane;
- Juhan Oras (1879-1922) Kuimetsast, koolmeister, Eestimaa kubermangu esindaja Venemaa IV Riigiduumas 1912-1917;
- Ann Rosenblatt (1837-1929), tuntud ravitseja „Ingliste Nooreit“;
- kodu-uuriad: Hilda Kadarik (1906-1983) Juurust, Helmi Laars (1928-1996) Mahtrast, Egon Lilienthal (1928-1998) Kuimetsast, Helju Linder (1931-2011) ja Leo Rehemaa (1932-1998) Kaiust;

- koolijuhid: Gustav Ruudi (1869-1925) Kaiust, Johannes Elvei (1881-1942) Maidlast, Erich Kingsepp (1922-1976) Juurust, Nikolai Leidtorp (1910-1987) Kaiust;
- kultuuritegelased: Priidik Ross (1867-1930) Inglise, Oskar Schmidt (1885-1961) Heldalt, Eduard Härm (1900-1963) ja Arvi Vald (1935-1995) Juurust, Ellen Hõbemägi (1924-2005) ja Aino Kalda (1929-2017) Atlask;
- metsavennad: Arne Kaupmees (1926-1946) Põllikalt, vennad Ervin Adolf Rinaldo (1916-1945) ja Evald Rinaldo (1920-1945) Inglise;
- Vabaduseristi kavalierid: Rudolf Kaljuste (1898-1957) Järlepast, Juhan Koov (1881- 1953) Maidlast, Arthur Korv (1892-1959) Härglast;
- vabadussõjas langenud: Johannes Eggeder (1899-1919) Kuimetsast, Karl Kakadu (1899-1919) Mastrast, Julius Kranberg (1900-1919) Kuimetsast, Ado Meinberg (1890- 1919) Inglise, Priidik Ross (1893- 1919) Inglise, Kaarel Raspe (1899-1919) Heldalt, Mihkel Truumann (1885-1920) Mastrast;
- vallavanemad: Johannes Ausmees (1900-1992) Juurust, Mats Meinberg (1850-1932) Inglise, Johannes Pauls (1898-1969) Kaiust, Johannes Raspe (1889 - 1971) Juurust;
- Vennastekoguduse Juuru palvemaja vanemad vennad: Mart Kütsen (1843-1933) Kaiust, Jüri Lesch (1867-1936) Kadast, Jaan Tutt (1875-1945) Atlask, Kustas Veiksalu (1895-1975) Kadast, Jakob Rahumägi (1913-1982) Kuimetsast.

HETKEOLUKORD, TARISTU

Liikluskorraldus, ligipääs - Juuru kalmistule pääseb Juuru-Rapla teelt (riigitee 20117). Kalmistu asub Juuru Mihkli kirikust ca 700m lõunas. Parkla asub Juuru kalmistu maaüksuse põhjapoolses osas tööriista kuuri (kalmistumaja) lähedal.

Hooned, rajatised - Juuru kalmistu maaüksusel asub avalikult kasutatavate tööriistade kuur, kaks kaevu ja kalmistu matmisala piirav paekivist aed. Kalmistu territooriumil on olemas kuivkäimla.

Jäätmemajandus, heakord - Juuru kalmistul on kaks 600L jäätmekonteinerit. Kalmistu konteinereid tühjendatakse korraldatud jäätmeveo lepingu alusel. Biolagunev jääde (oksad, lehed jms) ladustatakse kalmistu aia taha ja sealt toimetatakse edasi vastavalt jäätmekäitlemisnõuetele.

Teabe kättesaadavus - kalmistu on inventariseerimata. Olemas on kalmistule matmistele registreerimise raamat alates 1951 aastast. Samuti on olemas ka vanad tsaariaegsed matmispaikade kaardid, millele on päris palju märkmeid tehtud.

2. JUURU ÕIGEUSU KALMISTU



Joonis 2. Juuru õigeusu kalmistu kinnistu asukoha skeem

Ajalooline kujunemine - Kalmistu rajamine on seotud õigeusu koguduse rajamisega 1887. aastal ja kiriku ehitamisega. 1890. aastal kinkis Juuru ja Maidla mõisa parun Berend v. Maydell Juuru mõisa maadest kaks maatükki, kokku 5 tiinu ja 1081 ruutsülda kiriku, koguduse hoonete ja kalmistu rajamiseks. Kalmistu tarbeks oli eraldus pool tiinu.

Arvatavasti ei olnud surnuaed algul kohe piiritletud kiviaiaga. See võidi ehitada alles kahekümnendatel aastatel, sest 1921. aastal ehitati väravate kivipostid ja paigaldati puuväravad. Põhjaosas asub peavärv. Kalmistule viivat teed palistab kaskede rida. Nende vanust võib arvestada surnuaia rajamise ajaga.

Õigeusu koguduse puudumise tõttu viib matusetalitusi ja kalmistupühi kalmistul läbi EELK Juuru Mihkli koguduse õpetaja.

Väärtused ja vaatamisväärsused - Kalmistu on 1997. aastast muinsuskaitse all kui ajaloomälestis (kinnismälestis nr 8366).

Kultuuriloolised hauad:

- Helene Härm (1902-1941) Atlast, Juuru algkooli õpetaja;
- Aleksander Pärl (1888-1945) Maidlast, Juuru Vassili Suure koguduse köster;
- Aleksander Uffert (1889-1932), köster-kooliõpetaja Kuimetsa Ristija Johannese koguduses 1906-1910, Illuka 6-klassilise algkooli juhataja 1923-1932;
- Johannes Valling (1900-1920) Juurust, langes Eesti Vabadussõjas.

HETKEOLUKORD, TARISTU

Liikluskorraldus, ligipääs - Õigeusu kalmistule pääseb riigiteelt nr 20116, Juuru tee kaudu. Juuru Mihkli kirikust ca 750m kaugusel loodes asuv mahapööre on tähistatud suunaviidaga. Parklaks on muruga kaetud maa-ala kalmistu värava ees.

Hooned, rajatised - Õigeusu kalmistul asub kaev (talveperioodil ei ole kasutatav) ja paekivist piirdeaed.

Jäätmemajandus, heakord - Õigeusu kalmistul on üks 240L konteiner. Kalmistu konteiner tühjendatakse korraldatud jäätmeveo lepingu alusel. Biolagunev jääde (oksad, lehed jms) ladustatakse kalmistu aia taha, kalmistu maale.

Teabe kättesaadavus - Kalmistu on inventariseerimata. Olemas on Õigeusu kalmistule matmistele registreerimise raamatud alates 1951 aastast. Samuti on olemas ka vanad tsaariaegsed matmispaikade kaardid, millele on päris palju märkmeid tehtud.

3. RAPLA KALMISTU



Joonis 3. Rapla kalmistu kinnistu asukoha skeem kinnistu piiridega (lilla joon) ja kalmistuna kasutuses olev ala (sinine joon)

Rapla kalmistu asub Rapla vallas Uuskülas kahe suurema keskuse, Rapla linna ja Alu aleviku, vahel. Kalmistu (Alu tee 21, katastritunnus 66904:001:0301) katastriüksuse pindala on 19,38 ha. Sellest moodustab realselt kalmistuna kasutatav maa ca 7,4 ha, millest kalmistu vana osa on ca 6 ha ja uus osa ca 1,4 ha. Seega on kogu katastriüksusest üle kolmandiku kasutuses matmisteks. Kogu katastriüksusest moodustab 437 m² ehitiste alune maa, 4,25 ha haritav maa, 7,03 ha metsamaa ja 8,06 ha muu maa. Tegemist on 100% üldkasutatava maaga. Kalmistu juures paikneb parkla (2758 m²), mis on 100% transpordimaa. Teisel pool Alu teed paikneb Uus-Kalmistu katastriüksus (4,81 ha, 100% üldkasutatav maa), mis on valla üldplaneeringus ette nähtud tulevikus vajaduse tekkimisel kalmistu perspektiivse laiendusena.

Ajalooline kujunemine - Rapla kalmistu on ajalooliselt olnud kogu Rapla kihelkonna kalmistu. See võeti kasutusele oluliselt varem, kui teiste Rapla kihelkonna territooriumile jäävate valdade kalmistud.

Rapla kirikukihelkonna ajalooline matusepaik oli 13. sajandi teisest poolest alates Rapla kirik ja selle ümber olnud surnuaed. Kuni 18. sajandi teise pooleni maeti häärasrahvas kiriku pörandale alla ja lihtrahvas kiriku ümber. 1772. aastal keelas keisrinna Katariina II oma ukaasiga kogu Vene riigis matmise nii kirikutesse kui ka kirikute ümber. Seetõttu kinkis Alu mõisnik krahv

Tiesenhausen 1780. aastal uue surnuaia tarvis Laadamäe kõrtsi lähedale tüki võsastunud maad. Seda aastat võib pidada praeguse Rapla kalmistu algusajaks. Sama mõisniku ehitatud kalmistu kabel oli mõeldud Rapla kihelkonna häärasrahva matmiskohaks, kusjuures Tiesenhausenite suguvõsale pidi jääma kabeli tagumine ruum ja teistele ümbruskonna mõisnikele ülejäänud osa. Ajapikku loobuti kabelisse matmisest ilmselt seetõttu, et kirikuga võrreldes oli seal siiski liiga vähe ruumi.

Praeguse Rapla kalmistu vanim osa on kabelitagune piirkond, mille alale on nüüdseks juba kolm või enamgi pealematmist toimunud. Kalmistu esimene laiendamine toimus 1860. aastal, kui Alu mõisnik Lilienfeld kinkis surnuaiale peaaegu sama suure osa maad juurde. Teise laiendamise järel aastal 1921 jõudis kalmistu välja praeguse Alu teeni. Samal ajal tehti surnuaia ümber kivimüür koos raudväravatega. 1928 ehitati peavärava juurde maja, milles oli korter surnuaiavahile ja suurem ruum peiede pidamiseks. 1929. aastal asus sinna perega elama Rudolf Roosimaa, kes oli Rapla kalmistuvaht 40 aastat. Kalmistu viimane laienemine toimus aastal 1991, kui surnuaed suurenes põhjapoole 1,4 ha. 235 aasta jooksul on Rapla kalmistule maetud hinnanguliselt 50 000 surnut. Ilusaks traditsiooniks on saanud Rapla kihelkonnapäevade raames toimuv ringkäik kalmistul, et ühiselt meenutada sinna maetud tuntud isikuid.

Säilinud on veel Keiserlingide perekonnakalmistu Raikkülas ning endise Järvakandi mõisa territooriumil asuv kabel Purkus, kuhu maeti sealse mõisniku perekonnaliikmed. Endise Raikküla valla territooriumil puudub praegu matmiseks kasutatav kalmistu.

Väärtused ja vaatamisväärsused - Kalmistu on oluline Rapla linna, valla ja kihelkonna kultuurilooline osa ning Rapla valla miljööväärtuslik ala.

Ajaloo- ja kultuuriväärtustena on Muinsuskaitseameti registris:

- Rapla kalmistu (kinnismälestis);
- Rapla kalmistu kabel (kinnismälestis);
- II maailmasõjas hukkunute matmispaik (kinnismälestis);
- Tiesenhausenite hauamonument, 19. saj. (vallasmälestis kabelis).

Kalmistu kabeli kirjeldus: 1-korruseline, viilkatuse ja krohvitud fassaadiga kivist matusekabel. Hoone paikneb regulaarse planeeringuga kalmistu keskteljel esifassaadiga sissesõidutee suunas. Avad paiknevad sümmeetriliselt. Avatäited on puidust. Pikliku põhiplaaniga hoone idapoolsel otsafassaadil paikneb kahepoolse ukseavaga peasissekäik, mille kahel pool ja kohal asuvad sügaval müüritises kolm ümara kujuga aknaava. Nii põhja- kui lõunakülje lääneosas on seinapinnas suuremad aknaavad. Kabeli tagafassaad on akendeta. Lisaks peasissepääsule on suurem ukseava ka kabeli põhjakülje lääneservas. Kabeli lõunakülje keskosa toestavad kaks kontraforssi. Matusekabeli interjäär oli algselt jaotatud kaheks. Tagumises osas paiknes Tiesenhausenite perekonna krüpt, kabeli esimene pool oli mõeldud teistele ümbruskonna mõisnikele. Kabeli läheduses paiknevad ümbruskonna mõisnike suguvõsade matusepaigad. Kabelisse matmisest loobuti 19. sajandi jooksul. Kabelisse olid enne kalmistule ümber matmist maetud admiral Adam Johan von Krusensterni (1770-1846) vanemad Johann Friedrich von Krusenstern (1724-1791) ja Christina Fredericke von Toll (1730-1804). Praegu on kabelihoone esimene osa kohandatud matusetalituste läbiviimiseks.

Samuti omavad ajaloo- ja kultuuriväärtust tuntud inimeste, eriti mõisnike ja pastorite hauaplatsid koos piiretega, samuti vähesed säilinud omaaegsed plekkpärjad. Vajalik on mõisnike jt tuntumate inimeste hauaplatside korrastamine.

Kalmistu vaatamisväärsused pakuvad huvi paljudele Rapla piirkonda külastavatele inimestele, eelkõige ajaloo- ja kultuurihuvilistele. Kalmistut külastavad ka sinna maetute sugulased ja järeltulijad kaugemalt Eestist ning välismaalt. Seega on oluline tagada kalmistu heakord ja info kättesaadavus. Kalmistu vaatamisväärsuste paremaks eksponeerimiseks on vaja paigaldada kvartalitele tähised ja asetada peavärava juurde kalmistu skeem. Vaja on koguda ja kirja panna tuntumate maetute elulood, tutvustada neid internetis, raamatus või brošüüris. Võimalus on

koolides koduloo õpetamise raames senisest enam õpilastele tutvustada ja väärtustada Rapla kalmistut.

Loodusväärtusena on paari sajandi jooksul parkmetsaks kujunenud Rapla kalmistu väga mitmekesine, kus on ligi poolsada erinevat puu ja põõsaliiki, mis on omakorda koduks ca 1500 linnuliigile, sh looduskaitse all olevale mustärhnil.

HETKEOLUKORD, TARISTU

Liikluskorraldus, ligipääs - Kalmistu paikneb Rapla kirikust ca 1 kilomeeter loode pool, kuhu viib Rapla linna tänav Alu tee koos kergliiklusteega. Jalgsi ja jalgrattaga pääseb kalmistule ka Rapla ümbersõidutee ja Alu aleviku poolt. Kalmistu külastajate ja matuseliste kasutuses on suur parkla uue osa ees, kuid parkida saab ka aia ääres ümber kalmistu. 2014. aastal rekonstrueeriti Rapla valla poolt kalmistut ümbritsev tee. Vallavalitsus rajas kergliiklusteed Rapla ja Alu vahele, mis kulgeb kalmistust mööda piki Alu teed. Turvalisuse mõttes on vajalik tulevikus parkla valgustamine.

Hooned, rajatised - Rapla kalmistu peatee lõpus on kivist kabelihoone, mis koosneb kolmest ruumist. Esimesse on paigutatud surnute hoidmise külmikud, keskel on saal talituste läbiviimiseks ning tagaruum koos skulptuuriga „Murtud süda“ on perekond Tiesenhausenite ajalooline matmispaik.

Kalmistu vanema osa matmisala piirab paekivist aed koos põhjapoolses osas asuvate kahe peavärvaga. Kalmistu uue matmisala ees asub parkla, mida eraldab kalmistust paekivist müür koos kahe sissepääsu värvaga. Rapla kalmistul asub kaev kabeli vahetus läheduses, lisaks on kalmistul veel kolm veevõtukohta. Samuti asub kalmistumaja läheduses vaikuse laste rahupaik (vajalik täiendada piirdega ja istepinkidega). Tulevikus tuleb panustada ka kolumbaariumi ja tuhapaisteala rajamisse.

Kalmistu peavärvas on kalmistuvahi maja, kus on kantselei koos muude vajalike abiruumidega. Selles majas on võimalik taastada peielaudade korraldamise võimalus.

Jäätmemajandus, heakord - Jäätmekäitlusega tuleb tagada aastaringne prügivedu kalmistult. 2014. aastal rajati kalmistu taha biolagunevate jäätmete jaoks komposteerimise väljak. Kõige suurem koristusaeg kalmistul on kevadel enne kalmistupüha ning sügisel lehtede langemise ajal. Kalmistul on praegu 12 erinevas punktis 24 jäätmekogumise kasti (à 240L), millest üks on mõeldud biolagunevate ja teine muude jäätmete (plastik, küünlad, kile jms) jaoks. Koristustööde kõrgeperioodil on sellest vähe ning olukorra leevendamiseks on tööriistakuuris pidevalt tasuta saadaval erineva suurusega kilekotid. Neid kasutades on võimalik biolagunevad jäätmed koguda ja panna ilma kilekotita selleks ettenähtud kasti või kasti täitumisel koos kilekotiga konteineri kõrvale. Suvel niidetakse perioodiliselt kalmistu teeääred ja väiksemad jalgrajad ning puhastatakse teed ja platsid lehtedest ja okstest. Oluline on hoida ära kalmistu võsastumine. Samuti langetatakse vajadusel kuivanud ja ohtlikuks muutunud puid ning likvideeritakse koheselt tormikahjustused. Talvel hoitakse kalmistu peateed vabad liikumiseks. Loetletud teenuste osutamiseks on vajalik soetada traktor koos vajalike haakeriistadega.

Teabe kättesaadavus - Kalmistu on inventariseeritud, sh on kaardistatud kalmistule maetud silmapaistvad isikud. Informatsiooni Rapla kalmistu kohta leiab kalmistuste registri kodulehelt <https://www.kalmistud.ee/Rapla-kalmistu-koduleht>. Perspektiivis tutvustatakse kalmistule maetud tuntud isikuid raamatus või brošüüris. Paigaldatud on kalmistu kvartalite tähised. Perspektiivis on kalmistule võimalik paigaldada puutetundlik elektrooniline tabloo ja vajadusel turvakaamerad.

Täiendav informatsioon – Rapla kalmistu maa-alast ca 1 ha suurune põhjapoolne osa on antud 2018. aastal vallavolikogu otsusega viieks aastaks Matusebüroo MT Memoris OÜ kasutusse. Kasutusse andmise eesmärk on avalikult kasutatava mälestuste pargi rajamine. Tegemist on pargiga, kus iga istutatud puu märgib biolagunevast materjalist urniga maetud

surnut. Nii saab istutada mälestuspuu lahkunust omale sobivasse kohta. Park on hooldatud ja sinna saab igal ajal lahkunud mälestama tulla. Arengukava vastuvõtmise hetkel (2020. aasta kevad), on pargi rajamine planeerimise etapis ja reaalseid tegevusi pole veel tehtud.

4. VAHASTU KALMISTU



Joonis 4. Vahastu kalmistu asukoha skeem. Kalmistu ala on tähistatud sinise joonega

Vahastu kalmistu ja kirik asuvad ühel kinnistul (kinnistu nr 3206237, Kiriku, katastritunnus 27701:005:0065). Katastriüksuse pindala on 18 318 m². Kalmistu osa on sellest ca 9300 m², millest omakorda 2300 m² moodustab vana osa, ülejäänud ca 9600 m² on muu maa. Kinnistul asuva kiriku ehitusalune pindala on 371 m². Katastriüksuse sihtotstarve on üldkasutatav maa. Kalmistu ja kirik on ümbritsetud lääne-põhja-ida suunal ühtse kiviaiaga. Kirikuaeda ja kalmistuala eraldab osaliselt madalhaljastusena rajatud hekk, kogu kinnistul kasvab kõrghaljastus. Valdav osa kalmistu maa-alast on tänaseks välja jagatud hauaplatsideks. Uusi hauaplatsi väljastatakse vastavalt vajadusele. Endise Kaiu valla üldplaneeringu järgi asub kinnistu miljööväärtuslikul alal.

Ajalooline kujunemine - Vahastu küla on mainitud esmakordselt 1564. aastal Raisiko nimena. Hiljem hakati piirkonda kutsuma Vahastuks, kuna arvatakse piirkonda seotud olevat mesindusega ning mee ja vaha sulatamise ning ümbertöötlemisega. Esimene kabel ehitati Vahastusse 1800. aasta paiku. Kabelit ehitati ümber ning kohendati 1850. aastal. Pärast Vahastu mõisa ära ostmist Piirsalu mõisniku von zur Mühleni poolt 1853. aastal algas piirkonnas uus areng. Mõisnik keelas viina müügi Kalmu ja Peetrimäe kõrtsis ning ehitas Vanasauna maadele esimese koolimaja, mis alustas tegevust 1858. aastal.

Matmispaigad on asunud erinevates kohtades. Vahastu kalmistu alguseks praeguses asukohas saab lugeda aastat 1875. Selleks andis *herra* surnumatmise jaoks maad ja kui Türi õpetaja A. Kurrikoff 1875. aasta 28. oktoobril Vahastu kabelisse esimest jumalateenistust tuli pidama sai surnuaed pühitsetud. Mõned ajad hiljem sai küla uhke kiriku, mis ehitati kohalike elanike poolt ning valmis 1883. aastaks Türi abikirikuna. Kiriku kogumaksumuseks kujunes 13 000 rubla, millest *herra* von zur Mühlen maksis 5000 rubla. Ülejäänud raha hangiti koguduse poolt korjandustel.

Kuna Vahastus kirik ja kalmistu asetsevad kõrvuti, siis ajaloolist kujunemist ei ole eraldi käsitletud. Kalmistu ja kiriku käekäik ning areng on toimunud põimunult. Toetudes teineteisel, arenedes koos ning täiendades üksteist. Teada on, et 1923. aastal pühitses õpetaja Kuusik Vahastu uue surnuaia. 1926. aasta 3. juulist on kogudus iseseisev.

Okupatsiooniajal lõpetati kirikumaksude kogumine, vastu tohtis võtta vaid annetusi enda ülalpidamiseks. Natsionaliseeriti kiriku maad ning keelati avalikus ruumis peetavate kiriklike ürituste korraldamine (välja arvatud matused).

Taasiseseisvumisega hoogustus kiriku ja koguduse tegevus, liikmete arv kasvas 56-ni. Aseõpetaja Jüri Bärge (Bärg) eestvedamisel sai kirik 1989. aastal uue plekk-kiivri ning 2009. aastaks renoveeriti EELK Vahastu koguduse juhatuse esimehe Andres Murumäe (Murumägi) organiseerimisel kiriku katus.

Väärtused ja vaatamisväärsused - Ajaloo- ja kultuuriväärtustena on Muinsuskaitseameti registris:

- Vahastu kalmistu (kinnismälestis);
- II maailmasõjas hukkunute ühishaud (kinnismälestis);
- kirikuaia paikneb vabadussõja mälestussammas (kinnismälestis).

Kalmistu vanemas osas leidub hulgaliselt sepi- ja valuriste, uhket ja huvitavat valu, mõned sepiad, mõned graniitristid.

Kalmistule on maetud mitmed kohaliku kultuuri- ja ühiskonnaliikumises aktiivselt osalenud inimesed. Siia on maetud vabadussõjas osalenud Anton Sahharov, Vabadusristi kavaler Johann Murumägi, esimene Vahastu kiriku köster Karl Kirchbaum, legendaarne kooliõpetaja Mari Mei ja taasiseseisvumisaja viimane küla- ja kirikuelu edendaja Eduard Küster. Kalmistu uues osas asuvad hauaplatsid on hooldatud, kasutajad on teada. Kalmistu vanas osas on hooldamata ja omanikuta haudu. Vahastu kalmistu on inventariseerimata.

Loodusväärtusena - Vahastu piirkond, sh ka kalmistu ja kirik asuvad Vahe-Eesti maastikuvaldkonnas Kõrvemaa alamvaldkonnas. Paikkonnas on vägagi iseloomulik sellele piirkonnale omane loodus. Suurem osa maast on soostunud tasandikud ning nende vahel väikevormid, millel on võimalik põldu harida. Lisaks eeltoodule esinevad mandrijää tekkelised servamoodustised. Ühel vallaseljakul asubki Vahastu kirik ja kalmistu. Kinnistul kasvavad mitmed põlispuud, mille vanuseks võib hinnanguliselt arvata 200 ja enam aastat. Kuna maa-ala on väike, siis eraldi looduskooslust kinnistul välja kujunenud ei ole.

HETKEOLUKORD, TARISTU

Liikluskorraldus, ligipääs - Vahastu kalmistu paikneb Rapla vallas Vahastu külas vahetult riigimaantee nr 15219 Paide-Roovere-Kuimetsa ja vallatee Tagasmäe tee ristumise kohas. Nimetatud teid mööda pääseb kalmistuni. Kädva poolt tulijad kasutavad kruuskattega Lelle-Vahastu riigiteed. Parkimise jaoks on Tagasmäe tee laiendina mustkattega ca 240 m² parkla 10-le autole.

Ligipääs kalmistule ja kirikule on võimalik mööda vallale kuuluvat Tagasmäe teed. Kuni kalmistuni on tee mustkatte all, kuid teekate vajab uuendamist. Kalmistu vahetus läheduses on rajatud parkla ca 10-le autole, mis rahuldab argipäevade vajaduse. Kalmistupühade, matuste ning muude ürituste tarbeks on vajalik parklat laiendada. Vajaminev maa parkla laiendamiseks on planeeritud. Kevadise teede lagunemise ajal on esinenud ning võib ka tulevikus esineda probleeme, kus Paide-Roovere-Kuimetsa tee on autodele läbimatu. Autod on jäänud keevatesse kohtadesse kinni. Sel ajal tekib probleeme matusetalituse läbiviimisega nimetatud tee äärsetest taludest. Kirjeldatud olukordade ärahoidmiseks soovib kogudus selle tee lähedal ajal mustkatte alla viimist.

Hooned - Kiriku kinnistul asub kirik ning tööriistade hoiustamiseks mõeldud kuur. Vahastu kiriku hooned on kantud ehitisregistrisse.

Jäätmemajandus, heakord - Kalmistu haldajaks käesoleval ajal on EELK Vahastu kogudus, kes hoiab korras kogu kinnistu territooriumi, likvideerib jooksvalt tormikahjustusi, talvel hoiab kalmistu peateed vabad liikumiseks. Samuti on rajatud biolagunevate jäätmete kogumise plats, mida kord aastas tühjendatakse. Tööle on palgatud koristaja. Probleemiks on kujunenud kinnistu piirile rajatud kiviaed, mille vahelt kasvab välja võsa. Mõistlik oleks kogukonna kaasamine probleemi lahendamiseks ning organiseerida iga-aastaselt vegetatsiooniperioodi algul kiviaia võsast puhastamise talgud. Vajalik on lahendada mahajäetud haudade hooldamine, sellega parandatakse tunduvalt kalmistu heakorda. Kalmistuseselt on vaja uuendada teid ja radasid, eemaldada ohtlikud puud, raiuda pealetungiv võsa, korrastada vanemas osas hauad ja säilitada seda osa kui vaatamisväärsust. Parandamist vajab vana kaev või tuleks rajada uus, paigaldada uus käimla, valgustada parkla ja kalmistule viiv peatee.

Rapla Vallavalitsus on sõlminud koostöölepingu, millega osaliselt finantseeritakse kalmistu hoolduskulusid.

Teabe kättesaadavus - Kalmistu maa-ala kaardistamine ja inventariseerimine seisab alles ees. Käesoleval ajal on põhiline info teada, kuid seda ei ole fikseeritud andmekandjatel tänapäeval kujul. Vajalik on kalmistul asuva teadete tahvli sisu järjepidev uuendamine. On vajalik, et andmed ja info Vahastu kalmistul toimuvast tulevikus jõuaksid õigeaegselt valla koduleheküljele ja infolehte „Rapla Teataja“.

ÕIGUSAKTIDEST TULENEVAD KOHUSTUSED JA PIIRANGUD

Kalmistuseadusega (viide: <https://www.riigiteataja.ee/akt/101022019009>) kehtestatakse inimese surnukeha või surnud inimese säilmete kalmistule matmise ja tuhastamise nõuded, reguleeritakse kalmistu rajamist, haldamist, kasutamist ja matmiseks sulgemist ning kehtestatakse surnu hoidmise ja vedamise nõuded. Eelmainitud seaduse § 6 sätestab, kes on kalmistu haldaja ning tema õigused ja kohustused.

Kalmistuseaduses kirjeldatu alusel on kalmistul viibijad ja kalmistul töid tegevad isikud kohustatud lähtuma kalmistu haldaja kehtestatud reeglitest ja eeskirjadest. Hetkel kehtivad Rapla valla kalmistutel järgmised kasutamise eeskirjad:

- Juuru kalmistu ja Juuru õigeusu kalmistu osas – „Juuru valla kalmistute kasutamise eeskiri“ (kinnitatud Juuru Vallavolikogu 22. jaanuari 2015. a määrusega nr 20). Eeskiri on kättesaadav Riigi Teataja kodulehel <https://www.riigiteataja.ee/akt/417102017024>;
- Rapla kalmistu osas - „Rapla kalmistu kasutamise ja hooldamise eeskiri“ (kinnitatud Rapla Vallavalitsuse 11. augusti 2003. a määrusega nr 24). Eeskiri on kättesaadav kalmistute registri kodulehel <https://www.kalmistud.ee/Rapla-kalmistu-kasutamise-eeskiri-2>. Rapla kalmistu puhul on tegu dokumendiga, mis vajab kindlasti kaasajastamist ning antud tegevus viiakse ellu loodetavasti 2020. aasta I poolel.

Vahastu kalmistu kuulub ja selle haldamisega tegeleb EELK Vahastu kogudus. Seega on regulatsioonid kalmistul koguduse kehtestada.

Kalmistu kui kultuurimälestiseks tunnistatud kalmistute laiendamisel, haldamisel ja matmiseks sulgemisel tuleb arvestada samuti muinsuskaitseadusest tulenevaid erisusi (viide: <https://www.riigiteataja.ee/akt/119032019013>).

ÜLDEESMÄRGID AASTAKS 2025

- Rapla vallale kuuluvad kalmistud on hästi hooldatud, pakutavad teenused on kaasaegsed, mitmekesised ja kvaliteetsed;
- kalmistutel on hästi hoitud keskkond ja väärtused ning korras taristu;
- teave kalmistute kohta on huvilistele hästi kättesaadav;
- kalmistud on huviväärsuseks nii kohalikele elanikele kui külalistele kaugemalt.

LAHENDUSED EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEKS

Järgnevalt keskendume Rapla valla omandis olevatele kalmistutele – Juuru, Juuru õigeusu ja Rapla kalmistu. Vahastu kalmistu kui koguduse omandis oleva kalmistu arengut kujundab kogudus. Koguduse võimalus on vallaga teha koostööd ning järgida arengukavas toodud üldesmärgke.

Soovitavad seisundid ja meetmed:

1. Kõik Rapla valla kalmistud on kaetud hooldajatega ning vastavalt kokkulepitud nõuetele ka hooldatud

Kalmistuseaduse alusel on haldja kohustus korraldada kalmistutel nii heakord kui seadusest tulenevate muude nõuete täitmine. Kohalikul omavalitsusel on võimalus täita kohustused läbi oma asutuse või hankida teenusena. Lähtekoht on, et Juuru ja Rapla valla kalmistuid käsitleme siin eraldi (arvestame praeguse olukorraga ning muudatusi tuleb teha nendel kalmistutel, kus kõik ei ole nii nagu soovime).

Meetmed lahenduse saavutamiseks

Rapla kalmistu – leiame kalmistule heakorra teenuse pakkuja läbi avaliku konkursi. Konkursi tingimuste aluseks on Rapla valla kalmistute kasutamise eeskiri. Haldaja kohustusse kuulub igapäevane kalmistu ala korrashoid, kalmistu registri pidamine ja hauaplatside eraldamine.

Juuru kalmistud – haldamisega tegeleb valla hallatav asutus Rapla Varahaldus. Jätkame hetkel haldusteenusega samal kujul (teenusega hetkel kogukond hea). Haldamise nõuete aluseks on Rapla valla kalmistute kasutamise eeskiri, samuti ka kalmistu registri pidamine ja hauaplatside eraldamine.

2. Rapla valla kalmistutel pakutavad lisateenused on vajadusele vastavad ja kasutajad on teenusega rahul

Lisateenuste pakkumine Rapla valla kalmistutel toimib eelkõige vaba konkurentsi tingimustes. Lisateenused, mille pakkumiseks on loodud eraldi hooned (kalmistumajad, peieruumid) või paigaldatud vajalikud seadmed (Rapla kabelihoones külmikud surnute hoidmiseks), viiakse läbi teenuspakkuja leidmiseks eraldi konkursid.

Meetmed lahenduse saavutamiseks

- Rapla vald korraldab konkursid lisateenustele, mille pakkumiseks on loodud eraldi tingimused (hooned, seadmed jms) loetelu, mille pakkumist valla kalmistutel eeldatakse (loetelu arengukava lisas). Pakutavad teenused peavad oma laadilt ja teenuse osutamise viisilt sobima kokku kalmistu tavapärase tegevusega ning olema kooskõlas Rapla valla kalmistute kasutamise eeskirjaga.

- Rapla vald teavitab regulaarselt avalikkust võimalusest pakkuda erinevaid tasulisi lisateenuseid valla kalmistutel. Pakutavad teenused peavad oma laadilt ja teenuse osutamise viisilt sobima kokku kalmistu tavapärase tegevusega ning olema kooskõlas Rapla valla kalmistute kasutamise eeskirjaga.
- Lisateenuste pakkujate osas peetakse ülevaatlikku registrit. Pakutavate teenuste kohta antakse teavet elanikele Rapla valla meediakanalite vahendusel.
- Teenuste osas, mille pakkumine turul puudub, kuid nõudlus on olemas, leitakse lahendused otsepakkumistega koostöös Rapla Varahaldusega.

3. Rapla valla kalmistutel on hästi hoitud keskkond ja väärtused ning korras taristu

Kalmistute taristu arendamiseks igapäevasest haldusteenuse korras hooldmisest ei piisa. Lisaks on vajalik teha täiendavaid investeeringuid, mille finantseerimise korraldab vald.

Kalmistute füüsilise keskkonna kujundamisel arvestatakse väljakujunenud ajaloolisi traditsioone. Samas integreeritakse traditsioonilisse keskkonda tänapäevaseid lahendusi. Investeeringute tegemisel jälgitakse, et olemasolevad ajaloolised ja kultuurilised väärtused säiliks ning loodavad lahendused oleksid eelnevaga kooskõlas. Oma teadmiste nappimisel kaasatakse selleks erinevaid spetsialiste ja eksperte.

Meetmed lahenduse saavutamiseks

Rapla kalmistul on vajalikud investeeringud/tegevused füüsilise keskkonna parendamiseks:

- dendroloogiline inventeerimine ning selle alusel ohtlike ja haigete puude raie; peamiste käiguteede rekonstrueerimine (hetkel pinnasteed, mis muutuvad kevadel ja sügisel tehnikaga läbimatuks). Samuti vajavad renoveerimist peateede väravad;
- kalmistut piirava aia renoveerimine;
- kabelihoone renoveerimine vastavalt muinsuskaitseameti nõuetele (vajab eraldi tegevuskava);
- kalmistukorraldaja hoone renoveerimine (vajab eraldi tegevuskava);
- täiendavate parkimisalade rajamine, parklate valgustamine;
- kolumbaariumi ja tuhapuisteala rajamine.

Juuru kalmistutel on vajalikud investeeringud/tegevused füüsilise keskkonna parendamiseks:

- kalmistukorraldajale tööruumide rajamine koos peieruumiga (ca 20 inimesele), samuti ka tualettruumid sinna juurde;
- kaevu rajamine kalmistule;
- parklate korrastamine;
- peaväravale ristide paigaldamine;
- õigeusu kalmistule uue teadetetahvli ja tööriistade hoiukoha rajamine;
- kalmistute kiviaedade renoveerimine;
- dendroloogiline inventeerimine, ohtlike puude raie;
- Juuru kalmistu jutluse koha väljaehitamine;
- Juuru kalmistul kalmistukorraldaja maja töökoha väljaehitamine ja elektriga varustamine;
- õigeusu kalmistu juurde viiva tee parendamine.

4. Rapla valla kalmistud on kaetud elektroonse registriga. Registrist on võimalik saada mitmekülgset seonduvat infot kalmistu kohta

Kaasajal on tavapärane elektrooniliste registrite pidamine kõigis valdkondades. Nii ka kalmistute osas. Eestis kasutatakse kas [kalmistute portaali „Haudi“](#) või arendatakse välja omale sobival platvormil kaardirakendusi – levinum on arcGIS baasil loodud lahendused (nt [Tartu kalmistute kaardirakendus](#)). Loodud registris olevad andmed peavad olema hästi ligipääsetavad ja võimaldama erinevaid otsinguid. Ära ei tohi aga unustada, et kalmistutel olevad infotahvlid ja ülevaatlikud kaardid on sama olulised kui erinevad nutiseadmetega kasutatavad kaardirakendused.

Lisaks tuleb meele pidada, et kalmistu on mõnes mõttes meie „mäluasutus“, kuhu saame koondada nii ajaloo- ja kultuuriväärtustena infot maetud isikute kui ka kalmistute rajatiste kohta, mis on reeglina pika ajalooga vaatamisväärsused. Need väärtused peavad olema kajastatud samuti nii kaardirakendustel kui eraldi infotahvlite ja viitadega reaalses keskkonnas.

Meetmed lahenduse saavutamiseks

- Rapla valla kalmistutele luuakse elektroonsed registrid.

Selleks alategevused:

- kalmistud inventariseeritakse. Hetkel paberkujul olevad registrid viiakse üle elektroonseks;
- valik, millisel platvormil edaspidi registrit peetakse. Valla kalmistutel kasutatakse ühtset platvormi;
- eelneva elektroonse registri andmete alusel ja inventariseerimise tulemusena loodud täiendatavate andmetega luuakse ühtne valla kalmistute register ja kaardirakendus.

- Rapla valla kalmistutel tähistatakse ajaloolised ja kultuurilised väärtused.

Selleks alategevused:

- väärtused ning vaatamisväärsused kogutakse kokku, süstematiseeritakse ühtsesse elektroonsesse andmebaasi;
- kogutud andmed lisatakse elektroonsele registile ja kaardirakendusele;
- paigaldatakse infotahvlid ja viidad reaalses kalmistu keskkonnas.

TEGEVUSKAVA

Lahendused/meetmed	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Eestvedaja/vastutaja
1. Rapla valla kalmistud on kaetud hooldajatega ning vastavalt kokkulepitud nõuetele hooldatud							
a) Rapla valla kalmistute kasutamise eeskirja koostamine	X						Rapla Vallavalitsus
b) Rapla kalmistul heakorra teenuse pakkuja leidmine läbi avaliku konkursi	X						Rapla Vallavalitsus
c) Uuendada Juuru kalmistu kasutamise eeskiri, Juuru kalmistutel heakorra teenuse viimine kalmistute kasutamise eeskirjaga kooskõlla		X					Rapla Vallavalitsus/Rapla Varahaldus
d) Vahastu kalmistu sihtfinantseerimislepingu olemasolu kogudusega kalmistu haldamise toetuseks	X	X	X	X	X	X	Rapla Vallavalitsus/Vahastu kogudus
2. Rapla valla kalmistutel pakutavad lisateenused on vajadusele vastavad ja kasutajad on teenusega rahul							
a) Kalmistutel pakutavate lisateenuste loetelu koostamine (v.a tavanditeenused)	X						Rapla Vallavalitsus/Rapla Varahaldus
b) Kalmistutel pakutavate lisateenuste võimaluste osas teavitamise korraldamine	X	X	X	X	X	X	Rapla Vallavalitsus/kalmistutel haldusteenuse pakkujad
c) Lisateenuste, mille osas pakkumine turul puudub, kuid nõudlus elanike hulgas on olemas otsepakkumistega teenuse tagamine		X	X	X	X	X	Rapla Varahaldus
3. Rapla valla kalmistutel on hästi hoitud keskkond ja väärtused ning korras taristu							
a) Rapla kalmistu dendroloogiline inventeerimine	X						Rapla Varahaldus/teenuse pakkuja
b) Rapla kalmistul ohtlike ja haigete puude raie	X	X	X	X			Rapla Varahaldus/teenuse pakkuja
c) Rapla kalmistu kabelihoone renoveerimiseks tegevuskava koostamine		X					Rapla Vallavalitsus
d) Rapla kalmistu kabelihoone renoveerimine				X	X	X	Rapla Vallavalitsus
e) Rapla kalmistukorraldaja hoone renoveerimise tegevuskava koostamine				X			Rapla Vallavalitsus
f) Rapla kalmistukorraldaja hoone renoveerimine						X	Rapla Vallavalitsus
g) Rapla kalmistu peamiste käiguteede rekonstrueerimine		X					Rapla Vallavalitsus
h) Rapla kalmistu kiviaia ja sissepääsu väravate renoveerimine			X	X			Rapla Vallavalitsus
i) Rapla kalmistu olemasoleva parkla valgustamine, vana osa ette parkla rajamine					X	X	Rapla Vallavalitsus
j) Rapla kalmistule kolumbaariumi ja tuhapuisteala rajamine					X	X	Rapla Vallavalitsus
k) Juuru kalmistute kiviaedade renoveerimine			X	X			Rapla Varahaldus
l) Juuru kalmistute dendroloogiline inventeerimine, ohtlike puude raie	X	X	X				Rapla Vallavalitsus
m) Juuru kalmistutel jutluse koha väljaehitamine					X		Rapla Vallavalitsus
n) Juuru kalmistul kalmistukorraldaja maja töökoha väljaehitamine ja elektriga varustamine				X	X		Rapla Vallavalitsus
o) Juuru õigeusu kalmistule viiva tee parendamine		X					Rapla Vallavalitsus
4. Rapla valla kalmistud on kaetud elektroonse registriga. Registrist on võimalik saada mitmekülgset seonduvat infot kalmistu kohta							
a) Juuru kalmistute inventariseerimine		X					Rapla Vallavalitsus
b) Kalmistutel kvartalitähiste paigaldamine/uuendamine		X	X				Rapla Varahaldus
c) Ühtse valla kalmistute registri ja kaardirakenduse loomine		X	X	X			Rapla Vallavalitsus

d)	Kalmistutel olevate ajalooliste ja kultuuriliste väärtuste kogumine ja koondamine	X	X					Rapla Vallavalitsus
e)	Kogutud väärtuste süstematiseerimine ja lisamine elektroonilisele andmebaasile			X	X			Rapla Vallavalitsus
f)	Kalmistutele infotahvlite valmistamine koos viidetega tuntumate isikute hauaplatsidele				X	X	X	Rapla Varahaldus

- Tegevuskavas on välja toodud kavandatavad tegevused. Võimalusel püütakse leida koostööd teiste organisatsioonidega ning kaasata lisavahendeid;
- täiendavad kohustused teiste osapooltega tegevuskava täitmiseks lepatakse täpsemalt kokku lepingutega. Rapla valla kohustused lähtuvad valla arengukava, eelarvestrateegia ja eelarve võimalustest;
- tegevuskava täitmise indikaatoriteks on tegevusega loodetud seisundi saavutamine. Kui tegevus jaotub mitmele aastale siis %-selt täitmise hindamine.